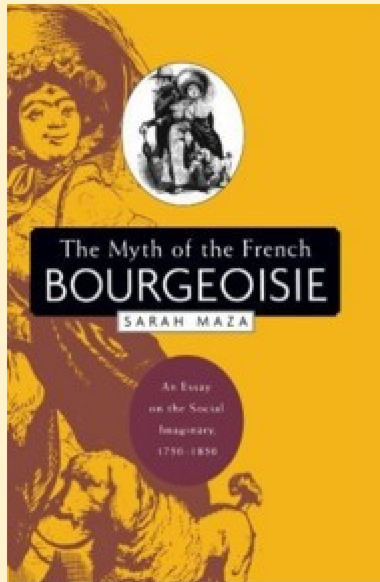
burghezia franceză n-a existat



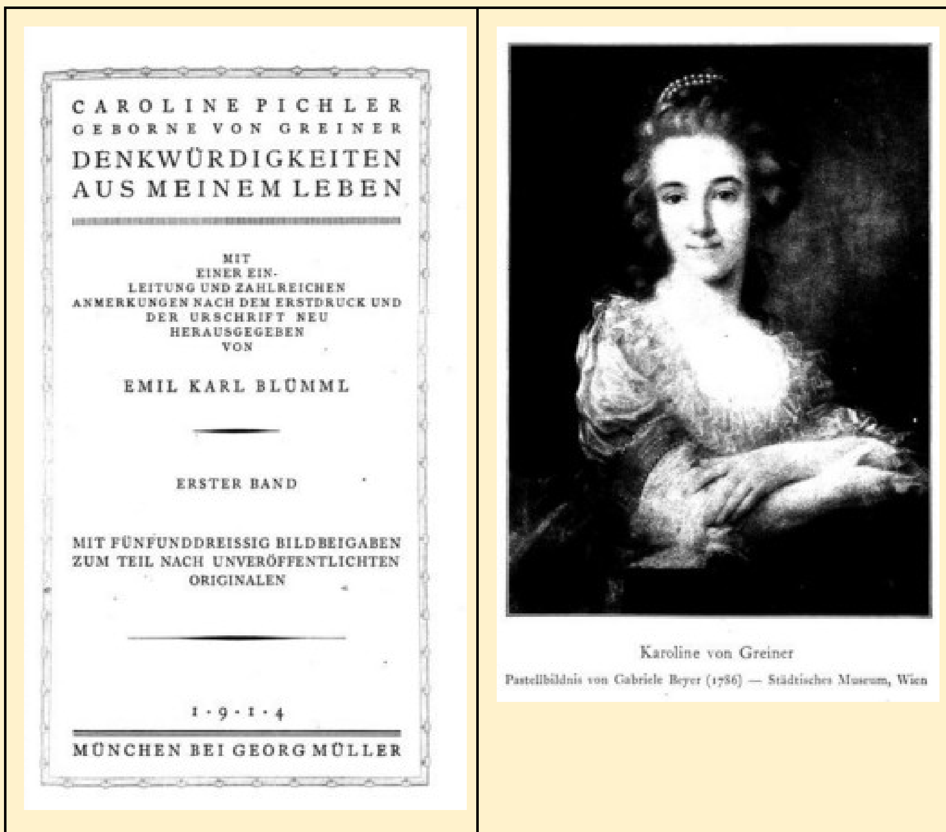
Aceasta este ideea centrală a cărţii *The Myth of the French Bourgeoisie: An Essay on the Social Imaginary , 1750-1850* (Kindle Edition) , semnată de Sarah Maza (2005). Este o carte despte ”imaginarul social”, având în vedere că autoarea consideră că esenţiale în identificarea unui grup social sunt conștiinţa de sine a acestuia și felul cum este perceput de ceilalţi. Absenţa unei conștiinţe de sine a unei burghezii franceze este explicată prin slaba prezenţă a capitalismului în perioada studiată. Economia Franţei era una pedominant agrară (pag.164), caracteristică accentuată de revoluţie, pag.106), iar comerţul nu era văzut ca o activitate demnă de a conferi demnitate unei naţiuni (pag.54, 57). Ideologic, Franţa secolului 18 ar fi fost dominată de un universalism idealist, din care s-a

construit un patriotism ”egalitarist”, o legitimare politică organică, delegitimizând corespunzător orice opoziţie (pag.68, pag.198 - dimensiunea religioasă/spirituală a politicii franceze).

Cercetarea istorică în calitate de act civic este ilustrată de capitolul despre similarităţile ”burghez-evreu-american” în mentalităţile franceze și de expunerea rolului manipulării politice: "Social identities are fashioned from within, by intimate experiences of family, sexuality, and the material world; they are also imposed from without, by the labels, dreams, and derision offered to us by those--from politicians to advertisers to artists--- who want our allegiance. Who we are as social beings is shaped by the constant messages we receive about whom to desire and whom to despise." Dacă, în ceea ce privește burghezia franceză, relaţia dintre realitate și conștiinţa de sine rămâne deschisă dezbaterii, stabilirea unui cadru flexibil și detaliat, în acord cu paradoxurile și detaliile istorice, este meritul principal al volumului.

Cristi V. Andrei

caroline pichler,
o doamnă de ”modă veche”



CAROLINE PICHLER
GEBORNE VON GREINER
DENKWÜRDIGKEITEN
AUS MEINEM LEBEN

MIT
EINER EIN-
LEITUNG UND ZAHLREICHEN
ANMERKUNGEN NACH DEM ERSTDRUCK UND
DER URSCHRIFT NEU
HERAUSGEGEBEN
VON

EMIL KARL BLÜMML

ERSTER BAND

MIT FÜNFUNDDREISSIG BILDBEIGABEN
ZUM TEIL NACH UNVERÖFFENTLICHTEN
ORIGINALEN

1·9·1·4

MÜNCHEN BEI GEORG MÜLLER

Caroline Pichler (născută Greiner) a trăit între 1769-1843, în ultima parte a ceea ce unii istorici au numit „lungul secol 18”. A fost o prolifică poetă și romancieră austriacă de orientare romantică și creștină. Peste timp, au rămas mai apreciate memoriile sale, pentru valoarea documentar-istorică, mai ales despre Congresul de la Viena din 1814-15, însemnările sale

(*Denkwürdigkeiten aus meinem Leben*) adăugându-se celor ale contesei Ludovika (Lulu) Thürheim și ale lui La GardeChambonas. Totodată, era și una dintre cele mai talentate pianiste din capitala Imperiului Habsburgic, fiind eleva lui Mozart şi Haydn. Pentru cine vizita Viena la sfârșitul secolului 18 şi începutul secolului 19, două erau principalele puncte de atracţie: Domul Sf.Ștefan și salonul artistic al Carolinei Pichler. Trei poezii ale Carolinei Pichler au fost puse pe note de către Franz Schubert. A avut o căsnicie fericită, cu Andreas Pichler, dedicat activităţii din administraţia imperiului (aproape că nu și-a luat concediu sau l-a folosit în interes de serviciu), animat sincer de dorinţa de a face bine semenilor, animator al acţiunilor filantropice. Într-o vreme în care mișcarea feministă abia se dezvolta (faţă de care, însă, Caroline Pichler a fost critică), Andreas Pichler și-a susţinut permanent soţia în a-și cultiva talentele artistice.
Singurele traduceri în română par a fi (potrivit rezultatelor căutării pe Internet) din 1839 (un poem) și 1843 (un roman), amândouă cu tema favorită a autoarei - Biblia/creștinismul. Traducerile aparţin Hermionei Asachi (fiica lui Gheorghe Asachi, măritată cu istoricul francez Edgar Quinet, autoare și ea a unor memorii) și lui Costachi Gane.

Profund afectată de moartea soţului (1837), izolată treptat în lumea literară odată cu afirmarea unei noi generaţii intelectuale și cu dispariţia celor din propria generaţie, tot mai slăbită fizic, scrie că i se potrivește versul pe care l-a aflat pe o gravură în care o călugăriţă era înfăţișată sub o arcadă, privind către un cimitir dintr-un peisaj încântător: *totu-n lume-i*

mugur, floare,/ a mea lume însă moare (traducere liberă a *alles knospt und treibt und blühet,/aber meine Welt ist tot*).

Cristi V. Andrei

cât cheltuia ludovic al xvi-lea?

Ludovic al xvi-lea, regele ghilotinat, era, potrivit caietului său contabil, ”un burghez opulent din secolul xviii” (Gaston Schéfer, prefaţă la *Comptes de Louis xvi publiés par le comte de Beauchamp d'après le manuscrit autographe du Roi conservé aux Archives Nationales*, 1909). Altfel spus, cu cuvintele aceluiași prefaţator, cheltuiala zilnică pentru Versailles și Trianon este considerabil de redusă, expresie a tendinţei către economie a monarhului.

DÉPENSE :

Le 7 j'ai paié à la Manufacture de Sèvres.	14 416
A Durey pour des grattifications A Antoine, le Breton, et autres.	624
Plus à Mr Barreau pour le change des billets en argent. . . .	418
Au mesme pour le 2e payement sur les 6 000# du meuble de Mr d'Etlinger.	1 200
J'ai donné pour des brulés. . .	1 200
A Mr de la Reveze pour gr. du 31 pour Mr.	8 000
TOTAL de la dépense. .	29 958

La Recette est de.	292 926
La dépense de.	29 958
Partant il reste.	262 968

Cristi V. Andrei

contesa lulu, posibilă eroină a unui posibil blockbuster



GRÄFIN LULU THÜRHEIM

MEIN LEBEN

ERINNERUNGEN
AUS ÖSTERREICHS GROSSER WELT

1788—1819

IN DEUTSCHER
ÜBERSETZUNG, MIT EINEM VORWORT,
VIER STAMMTAFELN, ANMERKUNGEN UND
PERSONENREGISTER VERSEHEN,
HERAUSGEGEBEN
VON

RENÉ VAN RHYN
(P. v. R.)

ERSTER BAND

MIT DREIUNDDREISSIG BILDBEIGABEN

1913

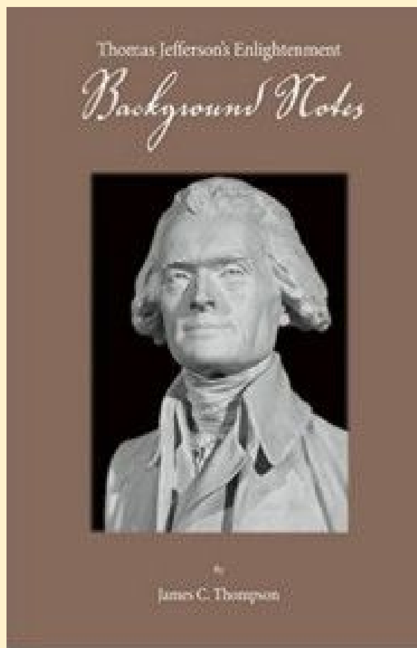
MÜNCHEN BEI GEORG MÜLLER

Contesa Ludovica (Lulu) Thürheim (1788-1864) a lăsat un manuscris memorialistic, în limba franceză, care, potrivit testamentului, a putut fi publicat abia după moartea sa. Singura versiune tipărită este în germană (1914, 4 volume). Izvor esenţial pentru cunoașterea culiselor Congresului de pace de la Viena (1814-15), memoriile sunt deopotrivă o descriere a lumii aristocratice, cu anecdote pitorești, cu portrete ale unor figuri istorice precum ţarul Alexandru I, prinţul de Ligne, grecii Ipsilanti și Capodistria. Memoriile sunt scrise într-un stil care face dovada unei femei inteligente, a cărei conversaţie era apreciată și chiar temută pentru replicile sarcastice. Împletirea scenelor ”marii” istorii cu acelea ale istoriei personale, din care se detașează prin romantism și tragism iubirea pentru mai tânărul Charles Thirion, recomandă memoriile contesei Lulu pentru scenariul unui film hollywoodian de succes. Contesa a fost o fire

independentă, trăsătură de caracter restricţionată de condiţiile financiare, compensate parţial de protecţia cumnatului său, prinţul Andrei Razumovski, personalitate a vieţii politice şi culturale. Interesului pentru literatură i s-a adăugat cel pentru desen și pictură, volumele din 1914 fiind ilustrate cu creaţii ale autoarei. Bucuria pe care i-o dădeau era însă umbrită de teama pierderii oricărei urme a existenţei celei care era contesa Lulu Thürheim: *Am, cum să spun, o pornire în mine, să ţin timpul în loc. Urăsc tot ce dispare, ce e trecător. Așa că-mi păstrez cele mai neînsemnate produse ale peniţei, creionului sau pensulei. Vreau ca toate acestea să-mi supavieţuiască. Dumnezeu știe că nu din ambiţie se întâmplă așa, ci numai din oroarea de neant* (10 august 1853).

Cristi V. Andrei

cum s-a luminat jefferson
(Thomas Jefferson's Enlightenment: Background Notes)



James C. Thomson este filosof, nu istoric. Dar este interesat de istorie şi, ca locuitor al statului Virginia apare firesc studiul personalităţii lui Thomas Jefferson. Nefiind membru al comunităţii academice a istoricilor, publicându-şi cărţile într-o editură proprie, scrierile sale sunt aproape ignorate de specialişti. Am găsit pe Internet doar două recenzii, iar acelea scrise de un fost avocat devenit romancier şi de un fost angajat în serviciile financiare, şi el cu veleităţi literare.

James C. Thomson este foarte critic la adresa vastei istoriografii asupra autorului *Declaraţiei de independenţă*. El demonstrează, şi demonstraţia lui se poate extrapola la alte interpretări ale istoriei, cum Jefferson a fost remodelat potrivit intereselor politice de grup, identificate drept valori naţional-patriotice. Thomson oferă în culegerea de eseuri menită să

suplimenteze o carte anterioară portretul evoluţiei intelectuale a lui Jefferson, în contrast cu acela de monument naţional creat de cea mai mare parte a istoriografiei.

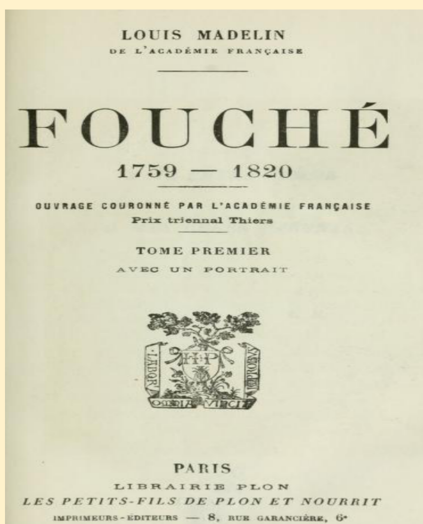
Thomson susţine, refăcând itinerariul lui Jefferson în Paris, că acesta nu a fost niciodată un filosof/gânditor abstract, aşa cum este prezentat în literatura istorică a secolului 20, ci, la fel ca şi ceilalţi părinţi fondatori ai SUA, a fost un pragmatic, preocupat de identificarea celor mai bune mijloace de realizare a binelui comun. Gândirea sa politică, formată din perspectiva pregătirii şi practicii de avocat şi legislator, a fost provocată de contactul cu elita intelectuală a Franţei/”les philosophes”. Elanul reformator alimentat de ”Luminile” franceze îi este moderat de James Madison, cel care îi va susţine campania prezidenţială din 1800. În acel an Jefferson ar fi marcat, crede Thompson, trecerea în America de la Era Raţiunii la Era Politicii, aşa cum o vedea anunţată în întâlnirea pe care a avut-o la Paris cu Brissot. Diferenţa este dată de distanţa dintre proiectele de reformă idealiste şi voinţa/”foamea” de putere. Distincţia făcută de Thomson este prea categorică, anulând complexitatea relaţiei dintre ideologie şi practica politică, dar trimite legitim, ca şi alte indicaţii din carte, la specificul Luminismului american în raport cu cel francez (o discuţie dedicată doar acestei teme, incluzând şi Luminismul britanic, în Gertrude Himmelfarb,The Roads to Modernity:The British, French and American Enlightenments).

Cristi V. Andrei



joseph fouché

La începutul secolului trecut, Louis Madelin (1871-1956) publica o amplă biografie (peste 1000 de pagini) a lui Joseph Fouché, carte încoronată cu premiul Academiei Franceze.



LOUIS MADELIN
DE L'ACADÉMIE FRANÇAISE

FOUCHÉ
1759 — 1820

OUVRAGE COURONNÉ PAR L'ACADÉMIE FRANÇAISE
Prix triennal Thiers

TOME PREMIER
AVEC UN PORTRAIT

PARIS
LIBRAIRIE PLON
LES PETITS-FILS DE PLON ET NOURRIT
IMPRIMEURS-EDITEURS — 8, RUE GARANCIÈRE, 6e



Recepția a fost, se înțelege, în general, foarte bună, rezerve fiind exprimate față de o așa-zisă îngăduință a autorului în aprecierea personajului.
Însă, așa cum s-a apărat Madelin în prefața la a doua ediție, reproșul origina într-o lectură insuficient de atentă. În câteva rânduri pe parcursul biografiei, Madelin rezumă traiectul poltico-moral al lui Fouché, subliniind schimbările radicale/volte-face, definite în epocă drept trădări. Unul dintre cei care a votat condamnarea la moarte a regelui Louis xvi, susținându-și votul cu un discurs violent, agent al terorii iacobine, Fouché este omul oricărui regim (Convenția iacobină, Directoratul, Consulatul, Imperiul Napoleonian, Restaurația Bourbonilor), construindu-și mereu o explicație pentru actele sale. Contemporanii, indiferent de tabăra în care se află, îi recunosc calitățile administrative și politice, îl consideră „omul momentului", indispensabil jocului politic. Fouché este un foarte bun jucător, care știe ce cărți are fiecare din ceilalți jucători, care anticipează mișcările lor și-și calculează riscurile asumate, astfel încât să se impună ca omul care mereu are un as în mânecă. Mai mult, el abordează jocul politic atent la psihologia umană, pe care o consideră determinantă pentru succesul acțiunii omului de stat, teoriile și discursurile găsindu-le utile doar ca instrumente manipulatorii.
Ideea principală a cărții lui Louis Madelin este aceea a unui Fouché consecvent politic, ca apărător, în limitele fiecărei etape a istoriei Franței după 1794, al Revoluției, al Republicii, al partidului iacobin. Este un antimonarhist. Nefiind un om de principii filosofice, nu aflăm în el un

exponent al Luminismului, nici moderat, nici radical. Contribuind la înlăturarea lui Robespierre, el nu este reprezentantul revoluției rațiunii (promovată de istoricul Jonathan Israel ca aceea care dă legitimitate reală Revoluției Franceze),împotriva revoluției voinței (expresie a unui autoritarism populist, scrie același Jonathan Israel, anunțând totalitarismele secolului 20). Fouché este un pragmatic, care învață din experiență, ajungând la formula politicii de echilibru, pornind de la necesitatea de a se salva pe sine (odată cu revirimentul monarhist) și de la o înclinație naturală, pe care însă o subordonează mereu jocului politic, pentru cultivarea prieteniei. Ceea ce nu sacrifică poiticii este familia, fiind un soț și tată exemplar.

Fouché a rămas în istorie mai mult ca șef al poliției, domeniu în care a impresionat prin calitățile organizatorice și puterea de muncă/un workaholic.

Dar el, scrie Louis Madelin, gândea activitatea de ministru al poliției din perspectiva politicii interne în ansamblul ei, de aceea, în lungile perioade în care Napoleon se afla pe front, Fouché era văzut ca un prim-ministru. Atracția pentru viziunea politică de ansamblu, plăcerea jocului la cel mai înalt nivel și cu mize tot mai mari îl fac pe Fouché să ceară în 1815 ministerul afacerilor externe, acolo unde era un alt mare jucător, Talleyrand.

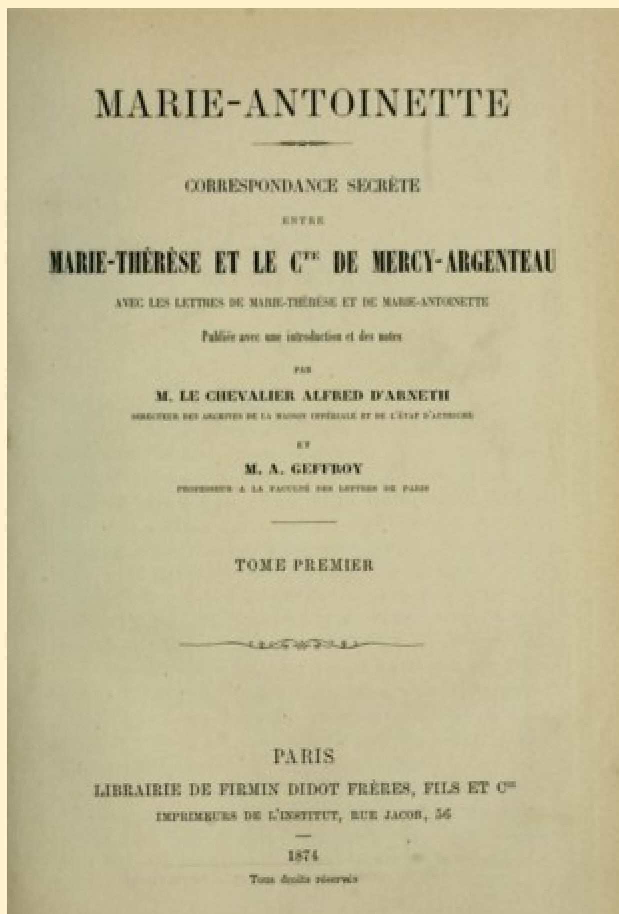
Fouché, care la un moment dat l-a sprijint pe Babeuf, comunistul, Fouché, care îndemna la „tragerea prin noroi a aurului și a argintului, zeități ale monarhiei”, a ajuns, prin relațiile întreținute cu marii bancheri și prin aplicarea aceluiași spirit administrativ atent, unul din cei mai

bogați francezi ai vremii. A asigurat astfel copiilor săi, pe lângă educație, de care s-a ocupat personal, averea care să le confere un statut respectabil.

Obiectivitatea la care tinde Louis Madelin în biografia consacrată lui Joseph Fouché, caracter complex, paradoxal, explică gestul istoricului de a participa la crearea, în 1948, a Comitetului pentru eliberarea Mareșalului Pétain, altă personalitate controversată a istoriei Franței.

Cristi V. Andrei

maria theresia - mercy-argenteau: corespondenţă diplomatică



MARIE-ANTOINETTE

CORRESPONDANCE SECRÈTE

ENTRE

MARIE-THÉRÈSE ET LE C[TE] DE MERCY-ARGENTEAU

AVEC LES LETTRES DE MARIE-THÉRÈSE ET DE MARIE-ANTOINETTE

Publiée avec une introduction et des notes

PAR

M. LE CHEVALIER ALFRED D'ARNETH

DIRECTEUR DES ARCHIVES DE LA MAISON IMPÉRIALE ET DE L'ÉTAT D'AUTRICHE

ET

M. A. GEFFROY

PROFESSEUR A LA FACULTÉ DES LETTRES DE PARIS

TOME PREMIER

PARIS

LIBRAIRIE DE FIRMIN DIDOT FRÈRES, FILS ET C[IE]

IMPRIMEURS DE L'INSTITUT, RUE JACOB, 56

1874

Tous droits réservés

Contele de Mercy-Argenteau a fost reprezentantul diplomatic al Imperiului Habsburgic în Franţa în perioada 1766-1790. Principalul obiectiv al misiunii sale a fost de a menţine alianţa franco-austriacă încheiată în 1756 (”revoluţia diplomatică”). Importanţa rolului său a crescut odată cu căsătoria dintre Louis,

moştenitorul tronului Franţei, şi Marie-Antoinette (1770). Mercy a fost mentorul prinţesei de numai 15 ani şi corespondenţa sa cu împărăteasa Maria Theresia are ca principal subiect conduita celei devenite moştenitoare a tronului francez şi, din 1774, regină. Cele trei volume publicate de Alfred von Arneth dezvăluie lipsa de pregătire a tinerei Marie-Antoinette pentru statutul social ce i-a fost stabilit de către mama sa, eforturile acesteia din urmă, combinate şi puse de acord cu cele ale lui Mercy, susţinut de abatele Vermond, de a o responsabiliza politic şi diplomatic. Pe fundalul unei curţi regale dominate de intrigi şi risipă, în pofida bunelor intenţii ale lui Louis xv şi, mai ales, ale lui Louis xvi, Marie-Antoinette apare ca potrivind cu dificultate balanţa între ispitele divertismentului juvenil şi cerinţele unei imagini publice favorabile, alimentate de raţiuni de stat (francez şi austriac): *il faut bien jouir un peu du temps de la jeunesse, la raison viendra, mail il faut s'amuser | le moment de réflexion viendra et alors les frivolités disparaîtront*.

Mercy o descrie pe Marie-Antoinette ca având un fond bun - deşi puţin înclinată spre lecturi ”serioase” (ca de altfel toţi fraţii săi, scrie Maria Theresia), are un dar nativ al conversaţiei, compasiune şi generozitate, tenacitate. Vârsta şi anturajul (*on ne pourrait pas citer dans les alentours de la reine une seule personne qui, par ses qualités ou par un vrai zèle, cherche à se rendre utile au service de cette auguste princesse*) sunt cauzele inconsistenţei în conduita reginei (între care se numără şi

insistenţa, de obicei inflexibilă, pe lângă rege și miniștri, pentru acordarea unui favor și numirea într-o funcţie), inconsistenţă exploatată de gruparea potrivnică alianţei cu Austria*: la reine a acheté beaucoup de diamants, et son jeu est devenu fort cher* (1776) | *je trouvai la reine inquiète et embarrassée sur l'état de ses dettes, dont elle ne savait pas elle-même le montant* | *les pertes au jeu augmentent, les finances de la reine en sont entièrement épuisées , les anciennes dettes par conséquent ne se paient pas, et il n'y a jamais des fonds pour des actes de bienfaisance* (1777).

Maria Theresia, care își cunoștea bine fiica, scria încă în 1771: *nonchalance, son peu de goût pour toute application sérieuse, son indiscrétion (effet de sa jeunesse et vivacité).*

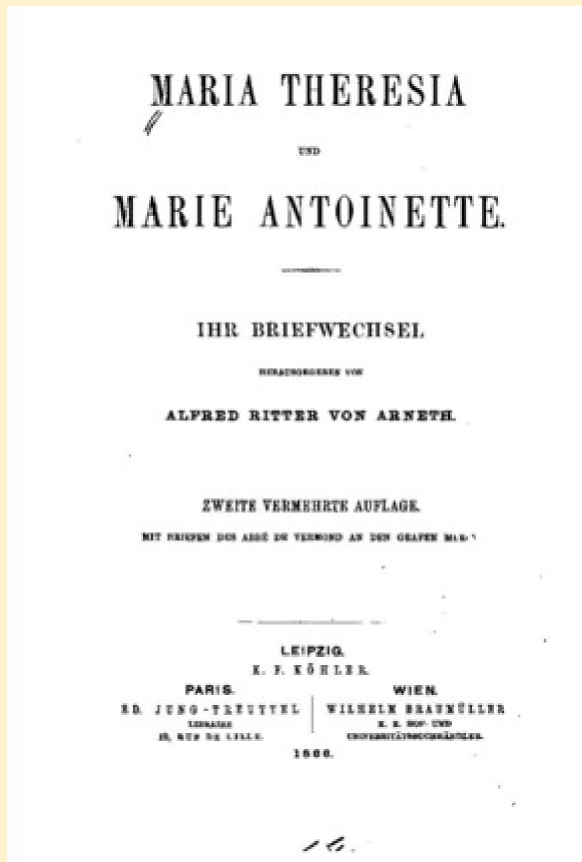
Marie-Antoinette are, în pofida antrenării în situaţii care, cu concursul adversarilor, îi diminuează continuu popularitatea iniţială, un ascendent asupra soţului, o fire cel puţin la fel de complexă. Influenţa nu este completă, Louis xvi nefiind, deși tolerant și ezitant, un caracter slab în sensul propriu al cuvântului.

Mercy a fost cu totul devotat Mariei Theresia, dinastiei de Habsburg. Împărăteasa i se adresează ca unui om de absolută încredere, confident, prieten (*Mes heureux jours sont finis; il ne m'en reste que de fort tristes à supporter. Il faut du courage; j'avoue, il me manque souvent* - 1776). Tactul diplomatic al

ambasadorului este desăvârșit, detaliile și obiectivitatea din rapoartele sale sunt exemplare.

Cristi V. Andrei

marie antoinette și poporul francez


MARIA THERESIA

UND

MARIE ANTOINETTE.

IHR BRIEFWECHSEL

ALFRED RITTER VON ARNETH.

ZWEITE VERMEHRTE AUFLAGE.

LEIPZIG.
K. F. KÖHLER.

PARIS.
ED. JUNG-TREUTTEL

WIEN.
WILHELM BRAUMÜLLER

1866.

Mama sa, împărăteasa Maria Theresia, și fratele Joseph, și el monarh al Imperiului Austriac, o dojenesc constant pentru frivolitate, lene chiar, dezinteresul penru lectură, lipsa de tact în relaţiile cu nobilimea Franţei, anturajul nepotrivit. Marie Antoinette se apără cu puţine cuvinte, fiind foarte atașată de mamă și de fratele mai mare, atribuind asprimea acuzaţiilor ce i se aduc zvonurilor exagerate, răutăcioase, recunoscând în același timp că e cam *étourdie*. Pe măsură ce anii trec și, vrând-nevrând,

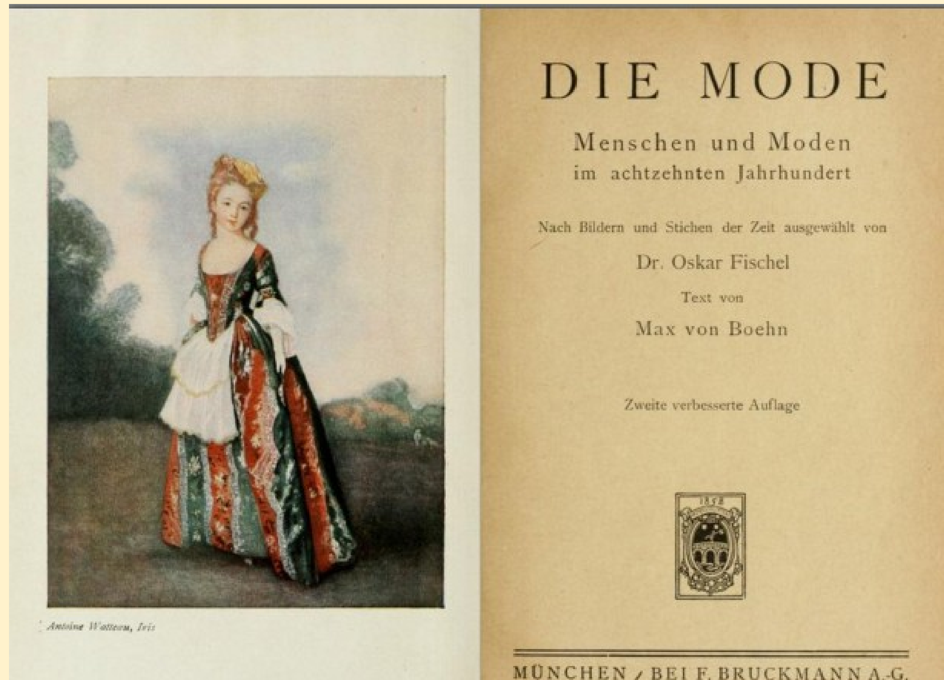
este tot mai implicată în politică, se maturizează, egalând tăria de caracter, dacă nu și statura politică a mamei. Încă în 1774 recunoaște că ”e perfect adevărat ce spune draga mea mamă, să fixezi principii și să nu te abaţi de la ele”. Aceeași idee, ca orientare în viaţă pentru copiii ei, revine în scrisoarea către cumnata Marie Elisabeth, redactată în dimineaţa zilei în care fosta regină a fost ghilotinată.
Ce părere avea Marie Antoinette despre francezii care au înlocuit simpatia iniţială faţă de ea cu ură și calomnii? În scrisorile către mama ei, Maria Theresia, se arată compătimitoare pentru ”acest biet popor, copleșit de impozite” (1773), anunţă că vor fi mai puţine serbări regale, pentru a da un exemplu de economie poporului, ”care a suferit atât de mult din cauza scumpetei pâinii” (1775), e îngrijorată de inconsecvenţa francezilor (1776) și de nerăbdarea de a vedea totul făcut dintr-o dată (reformele, 1774), dar crede că nu au un caracter rău, pentru că multe din cele ce scriu și spun ”nu sunt câtuși de puţin din inimă” (1776). Tot în 1776, renunţă la a face plimbări cu sania, pentru a evita noi bârfe, iar în 1780 e resemnată, fiind ”prea obișnuită cu invenţiile și exagerările din această ţară”. Nimic din scrisorile către mama sa, ca și din cele către fratele Joseph nu susţine legenda după care, în octombrie 1789, Marie Antoinette ar fi putut să spună că dacă poporul nu are pâine, ”să mănânce cozonac”. De fapt, s-a demonstrat (Campion-Vincent Véronique, Shojaei Kawan Christine. *Marie-Antoinette et son célèbre dire*. In: Annales historiques de la Révolution française.https://ahrf.revues.org/551) că e vorba de un text din Confesiunile lui Rousseau, publicate în 1782 (fragmentul respectiv fiind scris până în 1762), iar prima atribuire a

sfidătoarei replici fostei regine este din 1931. Maxime de la Rocheterie rezumă foarte bine, în studiul istoric din 1894 ce precedă ediţia în 2 volume a Scrisorilor, cum s-a identificat Marie Antoinette cu ţara adoptivă:

Elle aime la France; elle aime cette nation brillante, généreuse et dévouée; elle aime ses vertus et jusqu'à ses défauts; elle les défend contre les critiques de sa mère [1]. Elle est fière de régner sur la France — ses lettres y reviennent à chaque instant; — elle est passionnée pour sa grandeur et son prestige — on le vit bien pendant la guerre d'Amérique. — Elle a une compassion particulière pour les pauvres et les déshérités; elle envoie de l'argent aux indigents et aux malades; elle secourt les blessés, parfois même elle les soigne de ses mains

Cristi V. Andrei

max von boehn: moda în secolul 18



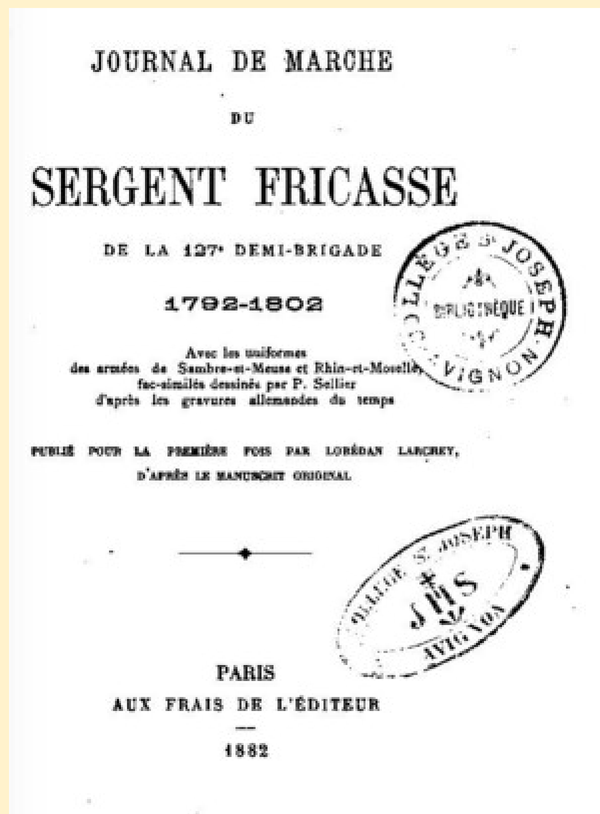
Autor de cărţi de istorie a culturii, Max von Boehn oferă, în ediţia din 1919 a volumului despre moda/modele secolului 18 o sinteză echilibrată (nu idealizează trecutul), în același ton pe care îl folosește în *Germania în secolul 18*.

Max von Boehn este pasionat de detalii, de ceea ce este numit ”anecdotic” în sensul de istorie ”de mâna a doua” în ceea ce privește semnificaţia pentru evoluţia societăţii. Tocmai aceste amănunte refac complexitatea tabloului dinamic al umanităţii de-a lungul unor linii constante: vanitatea, frivolitatea, contradicţiile sentimentului religios, ingeniozitatea, ignoranţa, absurdul,

rafinamentul și grobianismul, sublimul și ridicolul.
În secolul pe care ne-am obișnuit să-l numim ”al Luminilor”, dispreţul pentru știinţa cititului și scrisului nu era o raritate. Avalanșa de tipărituri care cultivă, până la exces, sensibilitatea nu acoperă alte excese, ale arbitrariului autorităţii politice și al unor mai vechi mentalităţi, asistate de către cler, cum ar fi vănătoarea de vrăjitoare. Dincolo de rafinamentul și luxul vestimentar, personalităţile vremii, nu în ultimul rând capetele încoronate, demonstrează o crasă lipsă de igienă, care sfidează ”triumful” raţiunii pe care îl celebrează.
Cartea este însoţită de numeroase ilustraţii, alese de colaboratorul lui Boehn, Oskar Fischel.

Cristi V. Andrei

memorii militare



JOURNAL DE MARCHE

DU

SERGENT FRICASSE

DE LA 127e DEMI-BRIGADE

1792-1802

Avec les uniformes
des armées de Sambre-et-Meuse et Rhin-et-Moselle
fac-similés dessinés par P. Sellier
d'après les gravures allemandes du temps

PUBLIÉ POUR LA PREMIÈRE FOIS PAR LORÉDAN LARCHEY,
D'APRÈS LE MANUSCRIT ORIGINAL

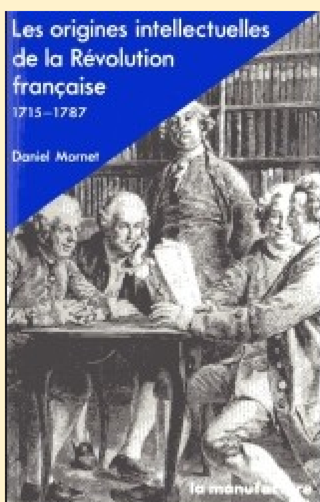
PARIS
AUX FRAIS DE L'ÉDITEUR
1882

Jurnalul de campanie al sergentului Fricasse (1792-1802) a fost publicat în 1882 de către Lorédan Larchey Este mărturia unui om simplu, onest și curajos, care luptă pentru cauza revoluţionară cu o convingere străină de dezbateri ideologice interioare, dar care nu poate să nu observe că ”războiul a distrus totul”. Jurnalul lui Fricasse este un document autentic despre viaţa soldatului armatei Franţei revoluţionare care, în pofida dificultăţilor, a reușit să se impună în primul rând, spune autorul, prin

disciplină (*la discipline a fait tout nos succès*). Din punct de vedere al istoriei ideilor, Jurnalul este un exemplu al identificării paradoxale a revoluţiei (cu obiective universale) cu patria, idee pe care s-a construit istoria Franţei în timpul monarhiei. Această confuzie, scrie Émile Montégut în 1871, a fost posibilă pentru că în fiecare revoluţionar era un om al Vechiului Regim (citat de Albert Sorel în *L'Europe et la révolution française,* volumul 1, 1885, pag.541).

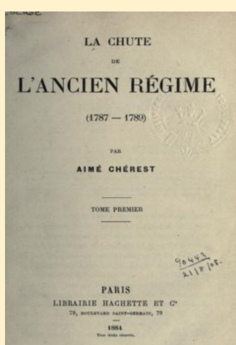
Cristi V. Andrei

originile intelectuale
ale revoluţiei franceze



Originile intelectuale ale revoluţiei franceze (1715-1787) este sinteza publicată de Daniel Mornet în 1933, oferind o panoramă interesantă asupra vieţii intelectuale a Franţei prerevoluţionare (cartea poate fi descărcată, ca PDF, de pe site-ul canadian Les clasiques des sciences sociales). Daniel Mornet temperează viziunea istorică a unei revoluţii franceze determinate de filosofia Luminilor și de lojile francmasonice. El demonstrează că ireligiozitatea, alimentată în parte de lejeritatea moravurilor înaltei nobilimi, era un fenomen restrâns, iar în ceea ce privește politica, Voltaire, Montesquieu, Rousseau și Diderot ”nu sunt revoluţionari și cel mai adesea nici măcar reformatori îndrăzneţi”. Opinia publică este formată mai ales de scriitori din linia a doua și a treia, *Contractul social* al lui Rousseau nu este o operă de referinţă în epocă. Nici cititorii, nici autorităţile nu se interesează în primul rând de diferitele

proiecte de societate ideală, considerate exerciţii intelectuale, teorii mai mult sau mai puţin utopice. Atenţia este îndreptată către cunoaștere, dintr-o amplificare a curiozităţii, către inovările tehnice și administrative. Acest pragmatism îngrijorează regimul, dar el a contaminat toate categoriile sociale și formează fundalul revoluţiei politice produse odată cu convocarea Stărilor Generale în 1789, dar ale cărei începuturi Aimé Cherest le plasează în 1787 (în cartea Căderea Vechiului Regim/*La Chute de l'Ancien Régime* 1787-1789, publicată în 1884, în 3 volume

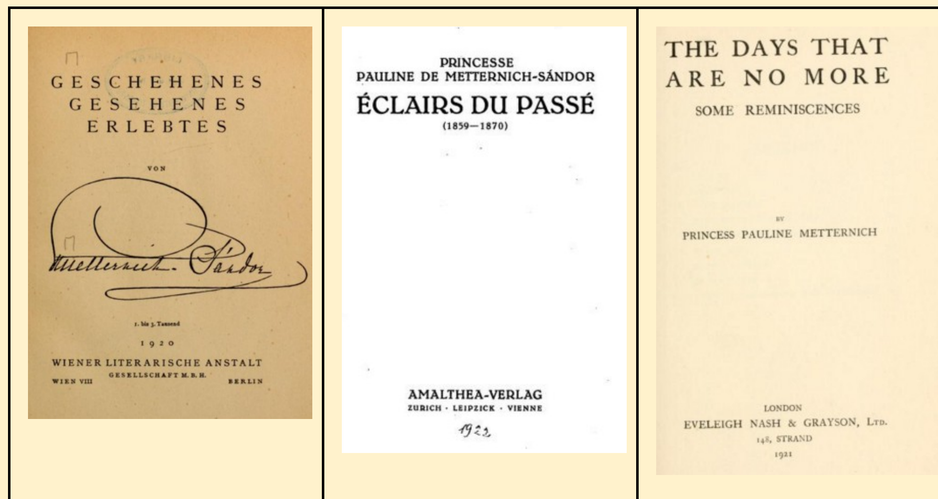


LA CHUTE
DE
L'ANCIEN RÉGIME
(1787 — 1789)
PAR
AIMÉ CHÉREST
TOME PREMIER
PARIS
LIBRAIRIE HACHETTE ET C^{ie}
1884

).

Cristi V. Andrei

prinţesa pauline de metternich: memorii



GESCHEHENES
GESEHENES
ERLEBTES

VON

Metternich-Sándor

1. bis 3. Tausend

1920

WIENER LITERARISCHE ANSTALT
GESELLSCHAFT M. B. H.
WIEN VIII BERLIN

PRINCESSE
PAULINE DE METTERNICH-SÁNDOR
ÉCLAIRS DU PASSÉ
(1859—1870)

AMALTHEA-VERLAG
ZURICH · LEIPZICK · VIENNE

1922

THE DAYS THAT
ARE NO MORE
SOME REMINISCENCES

BY
PRINCESS PAULINE METTERNICH

LONDON
EVELEIGH NASH & GRAYSON, LTD.
148, STRAND
1921



Pauline de Metternich-Winneburg a fost nepoata şi nora principalului artizan al ordinii politice europene postnapoleoniene. Dubla relaţie de

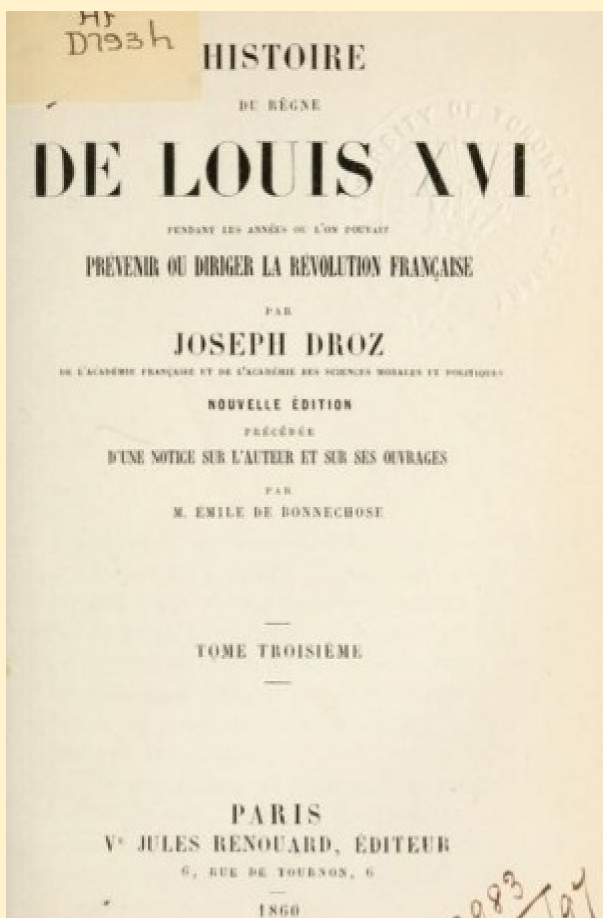
rudenie se explică prin faptul că s-a măritat cu Richard, fiul lui Clemens Metternich dintr-o altă căsătorie decât cea din care s-a născut mama Paulinei. Prinţesa Pauline de Metternich a scris două volume de memorii, publicate postum, în 1920 şi 1922. Pe Internet sunt disponibile amândouă, atât în original (primul volum în germană - *Gesehenes, geschehenes, erlebtes*/Văzute, întâmplate, trăite, al doilea în franceză - *Éclairs du passé*/Lumini din trecut), cât şi în traducere în engleză (*The days that are no more* | My years in Paris).

Primele două capitole din primul volum sunt cele mai interesante, prin portretele lui Clemens Metternich şi Sandor Moritz, tatăl Paulinei. Autoarea şi-a propus să-şi prezinte bunicul (care a insistat să-i spună aşa chiar şi după ce i-a devenit socru) în ipostazele din viaţa de familie, nu din perpectiva prestaţiei politice. Cu toate acestea, descrierile numeroaselor vizite făcute fostului cancelar de către personalităţi ale vremii, unele chiar dintre adversari, tind să susţină o judecată favorabilă asupra rolului politic (este citat premierul britanic Disraeli, care admiră cunoscuta capacitate a lui Mettermich de a previziona, în urma unei analize politice ”la rece”, evenimentele politice). Metternich apare în aceste memorii ca un om de o bunătate extremă, incapabil de a purta ranchiună cuiva, gata de a împlini orice dorinţă a copiilor şi nepoţilor, mare iubitor de animale (oripilat de ”sportul” vânătorii), catolic convins. Contele Sandor a fost celebru pentru arta (înnăscută) de a călări, chiar cei mai nărăvaşi cai, pasiune care i-a adus accidente în serie, culminând cu unul în urma căruia s-a ales cu o suferinţă mentală care i-a marcat ultimii 28 de ani. Pasiunea hipică s-a manifestat pe fondul unei robusteţi fizice

deosebite și a unui temperament coleric, cu o voinţă și un curaj sfidătoare, cu efect hipnotic asupra celorlalţi. Instinctiv, și-a ales o soţie exact opusă ca fire, ilustrând ideea complementarităţii contrariilor. Prinţesa Pauline a moștenit de la tatăl ei energia debordantă, care a plasat-o în fruntea personalităţilor vieţii mondene, dând tonul în modă și în organizarea petrecerilor aristocrate (prin care a făcut din Paris un alt ”Babilon”, ea fiind ”noua regină Semiramis”). A avut o influenţă deplină asupra împărătesei Eugenia, soţia lui Napoleon al iii-lea, atât timp cât soţul ei a fost ambasadorul Imperiului Austriac în Franţa (1859-1870). Celebritatea prinţesei a egalat-o în Viena pe cea a tatălui, așa cum se vede din rimele următoare, rostite încă în 1921, cum ne asigură Edward Legge, prefaţatorul ediţiei engleze a primului volum de memorii: *Es giebt nur a Kaiserstadt, Es giebt nur a Wien ; Es giebt nur a Fürstin, Es ist die Metternich Paulin!* (*Unu-i orașul imperial,/Una singură e Viena;/ Numai una e-o Prinţesă,/Metternich Paulina!*).

Cristi V. Andrei

revoluția franceză nu a fost inevitabilă



HISTOIRE

DU RÈGNE

DE LOUIS XVI

PENDANT LES ANNÉES OÙ L'ON POUVAIT

PRÉVENIR OU DIRIGER LA RÉVOLUTION FRANÇAISE

PAR

JOSEPH DROZ

DE L'ACADÉMIE FRANÇAISE ET DE L'ACADÉMIE DES SCIENCES MORALES ET POLITIQUES

NOUVELLE ÉDITION

PRÉCÉDÉE

D'UNE NOTICE SUR L'AUTEUR ET SUR SES OUVRAGES

PAR

M. EMILE DE BONNECHOSE

TOME TROISIÈME

PARIS

Ve JULES RENOUARD, ÉDITEUR

6, RUE DE TOURNON, 6

1860

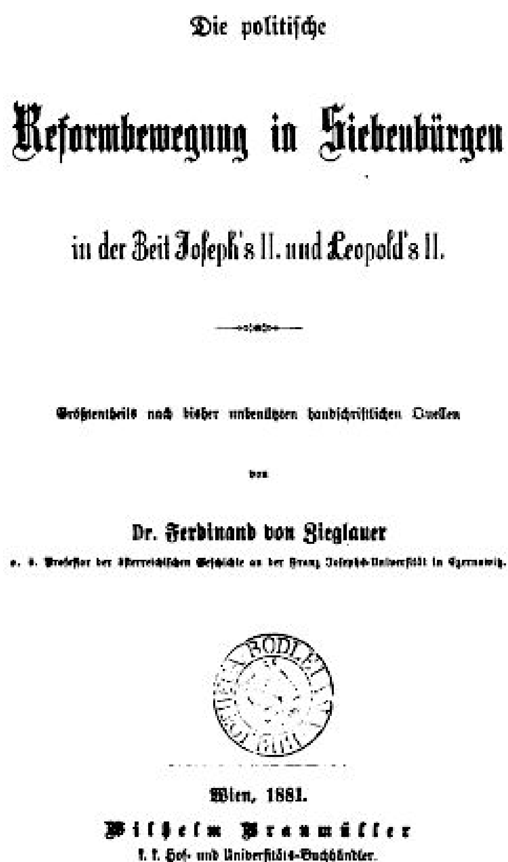
Fără să promoveze senzaţionalismul, fără intenţia de a șoca pentru a-și atrage mai mulţi cititori, fără a se lansa în polemici interesate or a expune banalităţi cu titlu de filosofie a istoriei într-un limbaj prolix, Joseph Droz (1773-1850) a publicat o temeinic documentată istorie a domniei lui Louis xvi în anii în care se putea preveni sau dirija revoluţia franceză (*Histoire du régne de Louis XVI pendant les années où l'on pouvait prévenir ou diriger la Révolution française*, 3 volumes, 1839-42).

Droz nu este un nostalgic al monarhiei feudale, el recunoaște necesitatea schimbărilor prin care trebuia să treacă societatea Franţei în secolul 18, dar identifică mentalităţile, acţiunile și inacţiunile care au imprimat un curs atât de violent acestor schimbări, cu consecinţe nefaste asupra istoriei naţionale și europene. Potrivit lui Droz, omul nu este neapărat ”sub vremi”, iar rolul individului poate fi hotărâtor în stabilirea cursului istoriei, în măsura în care are un grad superior al cunoașterii de sine și al aprecierii celorlalţi. Analizele din această carte demonstrează cum pasiunile și meschinăriile au prevalat asupra obiectivităţii (*Nous avions peu de publicistes formés par l'étude de la société, de l'histoire et des diverses législations; nous avions beaucoup de ces rêveurs qui prennent pour guides des idées abstraites et créent des gouvernemens à priori. L'esprit spéculatif était aussi commun que l'esprit observateur était rare*) și asupra responsabilităţii sociale (*amour du bien public sans lequel l'homme habile n'est qu'un intrigant*) sau cum integritatea morală a fost confundată cu competenţa de a guverna (*l'intégrité seule ne suffit pas pour diriger les affaires publiques*). Louis xvi este regele bun dar fără viziune politică și, pe fondul acesta și al timidităţii, indecis. Indecizia sa ar fi contat mai puţin în destinul politic al Franţei dacă nu ar fi fost agravată de atitudinea consilierilor. Marie-Antoinette a avut un ascendent important asupra soţului, influenţă a cărei valoare a fost diminuată însă de lipsa de experienţă, combinată cu o anume naivitate. Un exemplu al bunelor intenţii ale monarhului sunt cuvintele rostite la vederea căruţelor cu pâine pentru cei săraci, cu aluzie la partidele de sanie ale aristocraţiei: *il montra aux courtisans une longue file de voitures qui passaient*

chargées de pain pour les pauvres : Messieurs, leur dit- il, voilà mes traîneaux. Droz insistă asupra celor care au încercat să orienteze schimbările într-un cadru echilibrat, prevenind sau stopând hotărât derapajele de gravă anarhie: Turgot, Mounier, Malouet, I.ally-Tollendal. Clermont-Tonnerre. Unei analize detaliate sunt supuse acţiunile lui Mirabeau și Necker. Acesta din urmă este comparat, defavorabil, cu Turgot: *Turgot avait foi dans ses principes; Necker avait foi en lui même. Turgot voulait faire l'éducation politique et morale des Français; il voulait former l'opinion publique. Necker la croyait fort éclairée; il s'inclinait devant elle. L'un parlait au peuple en législateur, et l'autre en courtisan.* | *Dans les circonstances périlleuses où se trouvait la France, Necker financier déploya du talent et de l'habilité, Necker hoimne d'État fut d'une médiocrité déplorable.* | *Necker jouait quelquefois le rôle de roi, par impuissance de remplir le personnage de ministre*.
Cartea lui Droz este și un studiu de psihologie socială: vanitatea ierarhiilor (*il y avait comme une cascade de mépris qui tombait de rang en rang et ne s'arrêtait point au tiers état; le juge d'un petit tribunal avait pour le marchand un dédain que celui-ci rendait à l'artisan*), entuziasmul facil (un exemplu este receptarea în Europa a cuceririi Bastiliei), nerecunoștinţa criminală, bestialitatea libertăţii ”totale”. Pentru Joseph Droz, revoluţia franceză nu este consecinţa Luminismului și, mai mult, nu este o victorie a raţiunii. Este o concluzie care poate servi discuţiei despre liberul arbitru și despre sensul istoriei.

Cristi V. Andrei

un istoric austriac la 1881
despre românii transilvăneni
de la sfârşitul secolului 18



Die politische

Reformbewegung in Siebenbürgen

in der Zeit Joseph's II. und Leopold's II.

Größtentheils nach bisher unbenützten handschriftlichen Quellen

von

Dr. Ferdinand von Zieglauer

o. ö. Professor der österreichischen Geschichte an der Franz Josephs-Universität in Czernowitz.

Wien, 1881.

Wilhelm Braumüller

k. k. Hof- und Universitäts-Buchhändler.

Ferdinand von Zieglauer (1829-1906) a fost un istoric austriac, care a profesat la Academia de Drept din Sibiu/Hermannstadt, începând cu anul 1856 şi, din 1875, la Universitatea Franz-Joseph din Cernăuţi/Czernowitz (Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich).

Una dintre lucrările sale este *Die politische Reformbewegung in Siebenbürgen in der Zeit Josef's II. und Leopold's II.*, Wien, 1881/ Mişcarea de reformă politică în Transilvania în timpul lui Joseph ii şi Leopold ii.

Capitolul xvii este dedicat chestiunii românilor, abordării ei în Dietă după anularea reformelor iosefine. Autorul tratează cu empatie situaţia românilor, numiţi „naţiune tolerată" („admissa", în limba latină a documentelor vremii) şi eforturile elitei lor pentru emancipare (*Supplex libellus Valachorum Transsilvaniae*), evidenţiind că pentru reprezentanţii „naţiunilor privilegiate" argumentele desprinse din ideologia Luminismului erau nule, doar argumentele istorice contând. De aceea şi insistenţa autorilor memoriului din 1791 pe susţinerea cu izvoare istorice a revendicărilor româneşti, ceea ce îl face pe Zieglauer să le citeze pe larg.
Istoricul austriac apreciază ca lipsită de viziune reacţia negativă a Dietei la *Supplex* şi la recomandarea

împăratului Leopold ii de a se rezolva pozitiv cererile românești. Această atitudine este conformă, rezumă Zieglauer în finalul cărţii de peste 600 de pagini, cu întreaga politică a „naţiunilor privilegiate”, dar mai ales a „şovinismului naţional şi aristocratic” maghiar, a „neîncrederii [maghiarilor] faţă de Austria, a urii faţă de străini, a urii faţă de germani”. Zieglauer se referă la orientarea radical-conservatoare, ai cărei lideri (*hard-liners*) îi numeşte ca reprezentanţi ai unei tipologii continuate și în secolul 19 (Zieglauer adaugă astfel scrierii sale şi dimensiunea unui scurt, dar incisiv, comentariu politic asupra realităţilor contemporane lui) : Wesselenyi, Mohai, Ladislau Bethlen. Acest radicalism reacţionar a fost temperat însă, ține să precizeze istoricul austriac, de gruparea moderată condusă de Joseph Teleki, Wolfgang Kémeny, Georg Bánffy.

Cristi V. Andrei

”primăvara popoarelor”

Expresia de mai sus este asociată de obicei revoluţiilor europene din 1848: “The revolutions began with the euphoria of a general 'springtime of the peoples', as contemporaries called their hopes for a revolutionary solidarity of the peoples of Europe”. (Dieter Langewiesche, în *Europe in 1848: revolution and reform*, Berghahn Books, 2001, p.694). Pe lângă semnificaţia general-istorică de renaștere a civilizaţiei (*Dictionnaire de la conversation et de la lecture*, Volume 27, pag.301), ”primăvara popoarelor” este prezentă, cu sensul revoluţionar modern, anterior anului 1848:

-*Festgaben dargebracht von den Brüdern der Loge zur aufgehenden Morgenröthe im Orient zu Frankfurt a. M. zur Feier ihres 25jährigen Jubiläums*, 1833, p.42

Civilisation befördert. Bei der Bewegung der Zeit, an welche sich anzuschliessen dem Deutschen die heilige Pflicht für das Vaterland gebot, welche den Maurer begeistern musste, wegen des Edlen und Grossen, das jener schöne Frühling der Völker versprach, erschien es

-Harro HARRING:*Mémoires sur la Jeune Italie et sur les derniers évènemens de Savoie*, 1834, p.58

Plusieurs Savoyards armés entrèrent dans notre légion.
Le village d'Annemasse devint alors très-vivant.
Un soleil de printemps vivifiait tout le pays. Oubliant le chagrin que m'avait causé l'éloignement de St-Julien, animé par l'enthousiasme du peuple, je saluai plusieurs amis avec ces mots : « Le printemps des peuples est arrivé. »

-WILLIBALD ALEXIS:*Das Haus Düsterweg: eine Geschichte aus der Gegenwart*, Volume 1, 1835, p.230

Vom Frühling der Völker, vom jungen Deutschlande schallt es und hallt es wieder, und Schall und Hall machen eine weite Runde, aber es kommt nichts zurück als Schall und Hall. Zuweilen klingt es mir auch lockend. Es erinnert mich an unsere Tage der Erhebung. Ich finde aber nichts Positives als Eisenbahnen, Dampfwagen, unbeschränkte Industrie, also Actien, also Papier, — oder am Ende gar die vollkommenste Policei!

-Johann Georg August WIRTH: *Fragmente zur Culturgeschichte*, Volume 1, 1836, p.156

Aber siehe! die Dunkelheit wird zu Licht und Glanz: denn auf die Erde der Menschen senkt sich der tausendjährige Frühling der Völker, schwellt und füllt ihre Brust, verklärt und begeistert ihr Auge und zeigt ihnen die Natur der Weltordnung, d. i. die Gesetze der Bildung, der Schöpfung und der ewigen Entwicklung der Wesen. Fliehe Trübsinn und

-Friedrich HÖLDERLIN's Sämtliche Werke, 1836, ii-28 (Hyperion)

Die rauhe Hülse um den Kern des Lebens und nichts weiter ist der Staat. Er ist die Mauer um den Garten menschlicher Früchte und Blumen.

Aber was hilft die Mauer um den Garten, wo der Boden dürre liegt? Da hilft der Regen vom Himmel allein.

O Regen vom Himmel! o Begeisterung! Du wirst den Frühling der Völker uns wieder bringen. Dich kann der Staat

-Hubert VANDENHOVEN:*De la langue flamande son passé et son avenir*, în Revue nationale de Belgique, Volumes 12-13, 1844, p.59

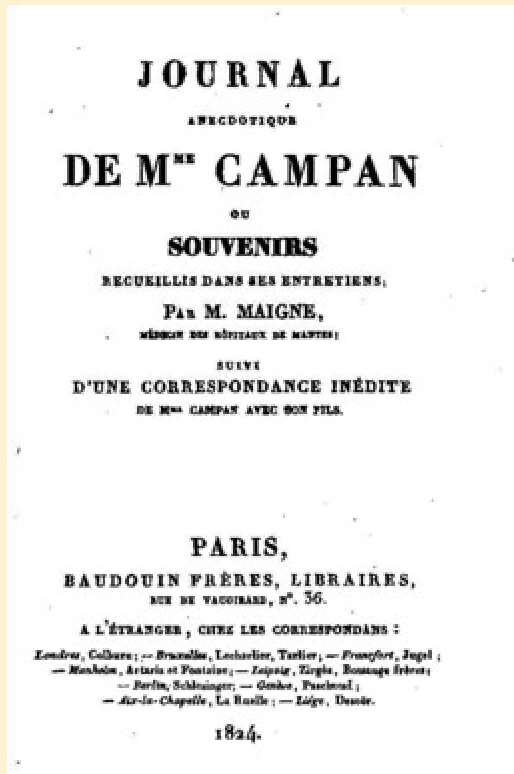
peu avantageux. On fonde des espérances assez limitées sur la poésie du dix-neuvième siècle ; la poésie est une fleur du printemps des peuples , et les peuples d'Europe en sont à cette saison de leur vie qui n'est plus très-féconde en fleurs. L'imagination , comme il arrive dans la maturité de l'âge ,

-Émile FRENSDORFF:*Les poètes politiques de l'Allemagne*, în Revue de Belgique: Littérature et beaux-arts, Volume 1, 1846, p.360

Tout, d'ailleurs, favorisa l'avénement de la bonne et saine poésie guerrière. La semence jetée à pleines mains par les jeunes prophètes, tomba sur un sol fraîchement labouré. Avant 1830 déjà, une autre ère était apparue comme une aurore boréale avec les combats heroïques des Grecs, avec le poëme de *Childe Harold*, interprété à l'Allemagne par Zedlitz, avec le *Livre des Chansons* de Henri Heine. Puis, éclata la révolution de juillet. La Pologne et l'Italie entraînèrent l'Allemagne. La *Nouvelle École* (das junge Deutschland), égarée sur le champ d'une fausse philosophie, servit néanmoins à remuer la masse inerte. Ce fut, pour nous servir d'une expression alors consacrée, ce fut un véritable printemps des peuples. Le rêve d'une sainte alliance des nations semblait vouloir se réaliser. Les doctrines étroitement nationales des corps universitaires firent place aux idées plus larges du cosmopolitisme. On

Cristi V. Andrei

”revoluţie”, un cuvânt reacţionar



JOURNAL
ANECDOTIQUE
DE M^ME CAMPAN
OU
SOUVENIRS
RECUEILLIS DANS SES ENTRETIENS;
PAR M. MAIGNE,
MÉDECIN DES HÔPITAUX DE MANTES;
SUIVI
D'UNE CORRESPONDANCE INÉDITE
DE M^ME CAMPAN AVEC SON FILS.

PARIS,
BAUDOUIN FRÈRES, LIBRAIRES,
RUE DE VAUGIRARD, N°. 36.
A L'ÉTRANGER, CHEZ LES CORRESPONDANS:
Londres, Colburn; — *Bruxelles*, Lecharlier, Tarlier; — *Francfort*, Jugel; — *Manheim*, Artaria et Fontaine; — *Leipzig*, Zirges, Bossange frères; — *Berlin*, Schlesinger; — *Genève*, Paschoud; — *Aix-la-Chapelle*, La Ruelle; — *Liège*, Desoër.
1824.

Memoriile doamnei Campan, prima cameristă a reginei Marie Antoinette, lasă impresia onestităţii, ca reflex al loialităţii în slujba cuplului monarhic, mai mult decât impresia partizanatului monarhist. Memoriile demonstrează, în relatarea scenelor de violenţă extremă a mulţimii, labilitatea funestă a naturii umane şi, în general, absurdul, cel puţin în aparenţă, al istoriei. Descrierea grobianismului revoluţionarului Pétion în trăsura regală evocă, pentru cititorul de azi, excesele revoluţiilor ”proletare”, barbaria din toate timpurile ca presupus agent sanitar contra rafinamentului decadent: [...]*il mangeait, buvait dans la berline du roi,*

avec malpropreté, jetant les os de volailles par la portière, au risque de les envoyer jusque sur le visage du roi; haussant son verre, sans dire un mot, quand madame Élisabeth lui versait du vin, pour indiquer qu'il en avait assez.

S-a potrivit să citesc în același timp un articol de Pierre Beaudry (*Why France Did Not Have An American Revolution*, EIR Volume 29, Number 2, January 18, 2002), în care este argumentat, pe baza memoriilor regalistului Montjoie și ale constituţionalistului de inspiraţie americană Bailly, că asediul Bastiliei a fost o lovitură de stat și revoluţia franceză/iacobină o gravă eroare și o rușine, eroare care persistă în mentalul opiniei publice și al guvernanţilor Franţei. Admiţând ca blamul autorului ar fi exagerat, mi se pare certă exagerarea aprecierii evenimentelor revoluţionare din Franţa sfârșitului de secol xviii drept glorioase.

Cristi V. Andrei